

Prof. dr Veselin Vukotić,
idejni tvorac i voditelj

IDEJE I KARAKTER

ljetnji semestar 2019/20. god
I, II i III godina osnovnih studija UDG

Ponedjeljak, 17.02.2020. god

Šta je **ideja za projekat** “Ideje i karakter” u ljetnjem semestru 2019/20. školske godine?

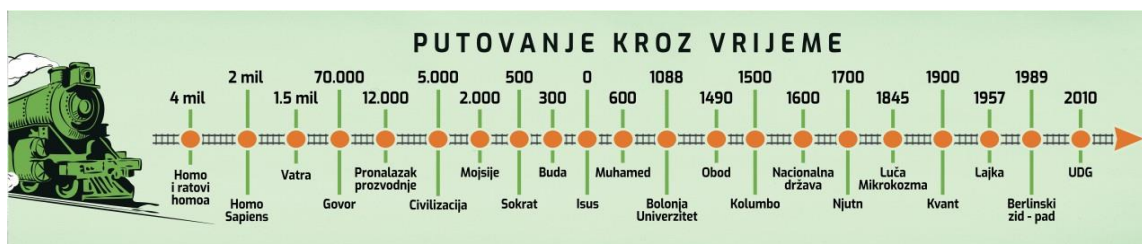
Tema je:

“Vremenski voz Ili... Putovanje kroz vrijeme”

1. “Mašta je važnija od znanja” (A. Ajnštajn) Da li i Ti tako misliš? Da li imaš neko lično iskustvo koje Ti to potvrđuje?
2. Da li je mašta (imaginacija) bašta iz koje izrastaju **kreativnost, inovativnost, preduzetnost, nove ideje...?**
3. Da li je mašta očuvala i razvila nas, *Homo-sapiensa*?
4. Ovaj ciklus projekta “Ideje i karakter” upravo je, istina ne direktno, posvećen razvoju Tvoje mašte, imaginacije... Razvoju Tvoje sposobnosti da svijet iz Tvoje mašte prikažeš kao stvaran svijet! Područje “primjene” Tvoje mašte biće razvoj *Homoa*, odnosno *Homo sapiensa* u posljednjih 2 miliona godina. Praćenje *Homo-sapiensa*, njegovog života i organizacije njegovog života tokom tih 2 miliona godina... Pratiti – znači u **mašti putovati kroz vrijeme 2 miliona godina**.
5. Da li je moguće putovati kroz vrijeme? Da li je moguća konstrukcija **vremenske mašine**, kako je govorio H. Dž. Vels? Možda knjiga Krešimira Mišaka “Kako putovati kroz vrijeme”

može na teorijskom nivou da Ti pomogne da razumiješ koja je razlika između putovanja kroz vrijeme i putovanja kroz prostor.

6. Ipak, cilj ovog projekta nije da se bavi teorijom vremena kako se njome bave fizičari, iako ako neku grupu to privlači – OK! Ideja iz fizike pretvorena je u ideju mašte kroz svoju inovaciju nazvanu “**vremenski voz**”.
7. Vremenski voz¹ putuje kroz vrijeme, a ne kroz prostor. Njegove tračnice su vremenske, a nijesu čelične, asfaltirane ili zemljane (putovanje kroz prostor). Njegove stanice su neke važne vremenske tačke na vremenskoj pruzi koja je “startovala” prije 2 miliona godina i došla do danas i produžava se ka horizontu budućnosti!
8. Znači, vi ste se u mašti ukrcali u vremenski voz u putujete od vremenske stanice koja se zove “prije 2.000.000 godina” i vozom putujete do posljednje stanice koja se zove “danas, 2020. godina”! Putovanje vozom shvatite kao **proces**! Da je to **kontinuitet**! Da **nema preskakanja**!² Da te vremenske pruge shvatite metaforično kao željezničku prugu – **kontinuitet tračnica**.³
9. Daću vam primjer vremenskog voza sa najvažnijim vremenskim stanicama:

¹ Asocijacija za Vremenski voz može vam biti „Razmišljajući hodogram“!

² Ako bi ih bilo, tada se putovanje vozom survava u ponore!

³ Ne može voz Bar – Beograd koji je prošao iz Bara da dođe u Beograd, a da nije pošao kroz stanicu Kolašin! Ne može preskočiti tu stanicu!

IDEJE I KARAKTER

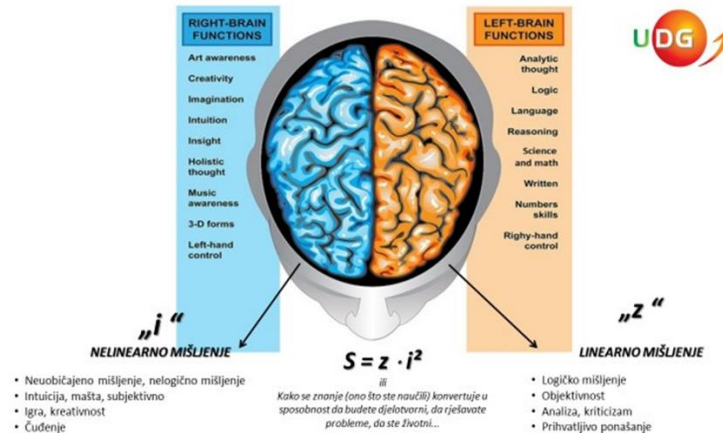
ljetnji semestar 2019/20. god
I, II i III godina osnovnih studija UDG

---

10. Šta vidite, šta zapažate posmatrajući *Homo sapiensa* kroz prozor iz voza? Da li se *Homo* mijenja? Da li živi u istim uslovima? Da li živi u istim zajednicama? Od čega živi *Homo* u pojedinim periodima putovanja vremenskog voza? Koju hranu jede? Kako je sprema? Radi u polju – kako obrađuje zemlju? Da li u stanici primjećujete nastanke nekih klica društvenog života koje će se razvijati vremenom do stanice B i tu biti jasno prepoznatljive, da bi u vremenskoj stanici C počele da odumiru, da nestaju!⁴
11. Da li zapažate da je putovanje vremenskim vozom: **PROCES**? Kontinuitet! Traži od Tebe da **procesno razmišljaš!** Da **umreženo razmišljaš!** Da razmišljaš kako se cjelina nečega kreće kroz vrijeme... Vremenski voz Ti kaže da je Tvoja misao uvijek (ili bi trebalo da bude) u pokretu, u stanju interakcije, da je dinamična... Tu je fokus na longitudi! Suprotno **procesnom razmišljanju** je tzv. **dogadajno razmišljanje!** Razmišljanje o jednom detalju! Razmišljanje o događaju van konteksta procesa u kome se taj događaj desio i dešava... DA li si nekada rekao: “Ovaj me udavi detaljima, jer ne razumije njihov kontekst!”... Da li ste nekada rekli: “Ne davi me više tim detaljima – pređi na suštinu!”... Upravo ta **suština je proces!** Proces – kao **rijeka vremena** na kojoj plovimo mi i svi događaji koji nam se dešavaju... Ovo je tzv. analitičko (detaljno) razmišljanje, razmišljanje bez tzv. sistemskog, “sintetičkog”, (procesnog) razmišljanja.
12. Razlike između ova dva “tipa” mišljenja proizilaze iz “strukture” našeg mozga. Pogledajte sliku mozga i **utrošite par sati** u više navrata da je makar bazično shvatite. **Shvatiti** znači ne znati, već kako to znanje djelatno, produktivno iskoristiti, nešto stvoriti, riješiti neki problem... Pjevajuće znanje (nabubano znanje) je beskorisno znanje!

---

⁴ Ovo je isto kao da Te pitam šta si vidio kroz prostor putničkog voza putujući vozom od Bara do Beograda – uz napomenu da su suštine vremenskog i prostornog putovanja različite!

13. Ova slika nam odgovara na pitanje: “Kako se znanje, Tvoje znanje koje si stekao na predavanjima, učenje u biblioteci, kući čitajući knjige može **pretvoriti u sposobnost?**”... **Sposobnost:** rješavanje problema, vizija, stvaranje, smisao... Sposobnost: djelotvornost... Sposobnost: životnost... Sposobnost: inoviranje... Sposobnost: produktivnost... Sposobnost: nemir... Sposobnost: energija... Sposobnost: potentnost... U čemu Ti griješiš? U čemu griješi većina Tvojih koleginja i kolega... Mislite da je najvažnije naučiti i znati... **Shvatite: znanje i sposobnost nijesu isto...** Prema tome: “Naučio sam ja to... Znam ja to...” i sl. izjave mogu biti velike varke... Aspirin za spavanje...
14. **S=z·i² – model studija na UDG-u...** Koji problem rješava ovaj model? **Kako se naučeno znanje pretvara u sposobnost!!!**... Faktor pretvaranja (konverzije) je “i” – intenzitet života tokom studija, intenzitet Tvog otkrivanja samog sebe, intenzitet Tvog upoznavanja sa samim sobom, intenzitet Tvoj otkrivanja Tvog talenta... Intenzitet Tvoje želje da vodiš autentičan (svoj) život, a ne da vodiš mravlji život ili život imitacije... Da li uopšte primjećujete

IDEJE I KARAKTER

ljetnji semestar 2019/20. god
I, II i III godina osnovnih studija UDG

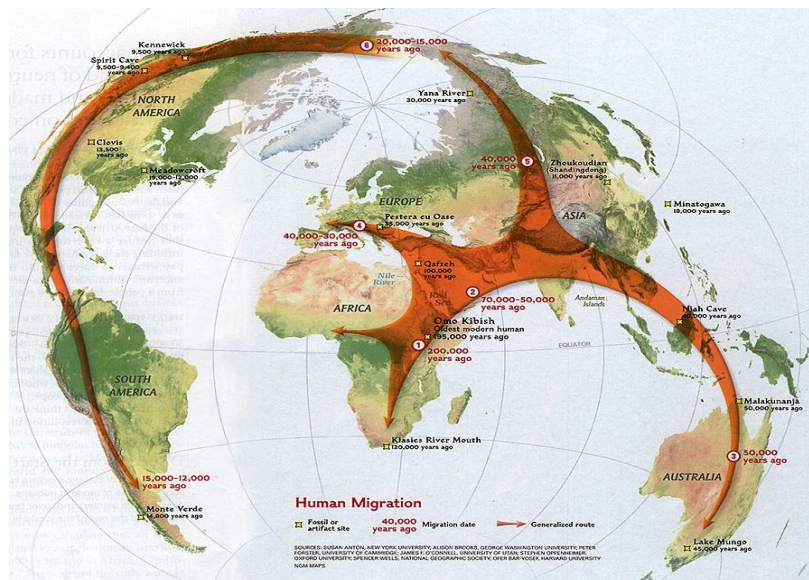
suštinsku razliku između našeg modela studija i modela studija $S=P+V$? Da li i ovaj projekat “Ideje i karakter” možete ubrojiti kao jednu od razlika između ta dva modela?

15. Zar projekat “Ideje i karakter” nije: **mašta, komunikacija, tim, upoznavanje sebe?**... Da li se Ti sa čuđenjem pitaš: “Kako nešto što ne počiva na nekom čvrstom znanju, na zabetoniranim činjenicama, već na kreaciji i inovaciji, može biti tako važno Tebi za uspješnu životnu karijeru?”... **Utrošite nedjelje čitanja, razmišljanja, iskustva, da bi ovo razumjeli!** Ako misliš da sve **možeš odmah**, lako i bez napora da razumiješ, onda ličiš na “Marsovca” koji u aprilu kada vidi da vinograd ozeleni, traži da ubere grožđe!... Ne!... Ono treba da sazri!... Moraš čekati ljeto!... Isto je i sa znanjem koje je djelatno!... “Ko će čekati grožđe do ljeta! Hoću ga odmah!” – opasna logika i dokaz **Tvoje razmaženosti!**
16. Da bi dublje shvatili logiku vremenskog voza, dajem Ti nekoliko dopunskih informacija:
- Ljudi su se uvijek selili, tražili nova područja... Na to ih je tjerala **glad**, danas bi mogli reći **želja za boljim životom**. Sljedeća slika pokazuje putovanje *Homo sapiensa* kroz prostor! Seljenje iz Etiopije, rodne grude *Homo sapiensa*, koje je počelo prije 100.000 godina.⁵

---

⁵ Da li u tom kontekstu možete shvatiti uzaludnost pokušaja da se zaustave današnje migracioni tokovi (npr. podizanje zidova ili žičanih ograda, kanala na granicama između država)?

Seobe koje traju

- b. Tokom 2.000.000 godina *Homo sapiens* je prošao kroz nekoliko “tipova” ljudskih zajednica. “Tipovi društva”, a koji su se razlikovali po tome što je bila **ključna tehnologija** kojom se služio *Homo sapiens* u pribavljanju hrane i organizacije života. U svakom vremenu, od 2.000.000 godina do danas, **prevladava** neki oblik tehnologije! **Ta dominantna tehnologija određuje način kako ljudi dolaze do ili prave hranu da bi zadovoljavali glad i taj način kako dolaze do hrane određuje način razmišljanja *Homo sapiensa*...** Da li je Tvoj način razmišljanja uslovljen činjenicom: odakle ti novac za hranu? Kako zarađuješ ili dobijaš novac za hranu, obuću, odjeću? Roditelji? Tetka? Baba i ded?... Sam, radom?... Work and Travel... SBC... Radiš u firmi roditelja... Da li si primijetio **da imaš drugačiji odnos** prema novcu koji si sam zaradio u odnosu na novac koji si dobio? Da li se sjećaš kako si

IDEJE I KARAKTER

ljetnji semestar 2019/20. god
I, II i III godina osnovnih studija UDG

- razmišljao o tome gdje ćeš uložiti ili potrošiti novac zarađen na Work and Travel-u? Da li se sjećaš kako si bio ljut na majku što ti nije dala novac da nešto kupiš za sebe – npr. iPhone? Nije važno da li ona ima novca – važno je da Ti imaš iPhone!
- c. Način razmišljanja ljudi se mijenjao vremenom, što možeš i da vidiš iz vremenskog voza... Uslovno shvatanje: dominantna tehnologija u određenom periodu vremena otkriva i način razmišljanja ljudi!... Zašto?... Zato što tehnologija određuje način pribavljanja hrane čovjeka u tom periodu! **Kako Homo obezbjeđuje hranu na početku svog života?** Lovi i sakuplja plodove u **prirodi**. Hrani se onim što mu obezbjeđuje priroda... Osnovno oruđe, osnovna tehnologija je **ruka!** Ruka kupi plodove prirode, lovi... Pošto priroda nije imala dovoljno sredstava za život **narasle populacije Homo sapiensa, Homo sapiens pronalazi proizvodnju, tj. poljoprivredu**. Više ne zavisi samo od prirode, već **sam** proizvodi dobra da bi se prehranio i živio!... Obraduje zemlju!... Glavna tehnologija je: **ralo, plug!** Modernije: traktor!... **Agrarno društvo... Zemljoradničko društvo...** Metafora za ovo društvo je **selo** – ali ne današnje selo!... Ne zaboravi, pokušaj da shvatiš: **poljoprivreda je najveći izum Homo sapiensa...** Mnogo veći od kompjutera i od puta na Mjesec... Zašto? Da li bi mogli opisati što ste vidjela iz vremenskog voza: kako je stotinama godina **nastajala poljoprivreda?**... Da li vidiš iz voza kako je nastajala civilizacija (prije otprilike 5.000 godina)? Da li bi u mašti mogao da opišeš te procese nastanka civilizacije – ali u životnim detaljima, ne u “priči pričinoj”? **Da li možeš zamisliti sebe i da si Ti taj koji ili ta koja stvara ili učestvuje u stvaranju (rađanju) civilizacije?** Da li je to bilo, i rađanje poljoprivrede i rađanje civilizacije, plod konstrukcije čovjeka

IDEJE I KARAKTER

ljetnji semestar 2019/20. god
I, II i III godina osnovnih studija UDG

(“planiranje”) ili je to bilo slučajno i spontano, evolutivno, uz milione pokušaja i pogrešaka... Kakav način razmišljanja očekujete u takvom društvu?

Raste broj *Homo sapiensa*: stanovništva na Zemlji! To je motor promjene... Muka i problem uvijek tjeraju *Homo sapiensa* da više radi, da traži rješenje, da inovira, kreira... Da li si tu osobinu *Homo sapiensa* primijetio kod sebe? Izlaz se našao kroz promjenu tehnologije: **dominantna tehnologija rala i pluga postepeno ustupa mjesto zanatima** (mlinar, kuvar, obućar, stolar, bravar...), **a ovi postepeno podstiču razne procese istraživanja – kako da poboljšaju, unaprijede svoj zanat i taj proces istraživanja sa ciljem unapređenja zanata vodi postepenom nastanku, rađanju one djelatnosti koju zovemo nauka...** Do tada “kolo vode” mitologija, filozofija, religija... Nauka: danas je vezujemo za Galileja, Dekarta, Njutna... To je nepravda koju svaka kategorizacija čini prema hiljadama i hiljadama “malih naučnika”, tih “neznanih junaka”, koji su, korak po korak, “spremali teren” za velike naučnike! Veliki naučnici su kreativno i inovativno emitovali sve ono što je bilo poznato, ustanovljeno, nepovezano... Nema nauke: prst na čelo!... Čitajte dnevnik Nikole Tesle, Isaka Njutna, Ajnštajna, pa ćete osjetiti koliko je “neznanih naučnika” uticalo na rađanje njihovih ideja... Možda bi mogli iz vremenskog voza vidjeti kako je nastajao npr. Njutn, kako je nastajao Kopernik, kako je nastajao Ajnštajn... Sve ljude treba posmatrati **u kontekstu zajednice u kojoj su živjeli i u kontekstu kako je ta zajednica nastajala...** Taj **biografski pristup, pristup današnjeg CV-a je opasno dekadentan pristup!**... Dekadentan jer inovatora posmatra kao jednu sebičnu, izolovanu, samohodajuću osobu, koja je sve postigla sama, izvan karaktera društva u kome živi!... Svako od nas se procesno razvija – a to znači u

IDEJE I KARAKTER

ljetnji semestar 2019/20. god
I, II i III godina osnovnih studija UDG

---

mreži zavisnosti, međuzavisnosti, odnosa sa drugim ljudima... Da li možeš da postaneš dobar stručnjak ako bi ti dali tone knjiga i zatvorili u pećinu i bez komunikacije sa drugim ljudima? Neko će reći: “A Buda?”... Da, ali je Buda tek poslije 20-te godine pošao u samštinu... Već je imao sliku realnog života!... **Što si više umrežen – to ti se povećava broj mogućih izbora!** Neko može biti umrežen samo ako ima šta da **da** mreži, da doprinese razvoju te mreže... **Mreža nije čekanje da se nešto dobije!... Mreža je davanje!**... Da bi nešto dali, morate uložiti u sebe, u svoje sposobnosti... Ako si nesposoban, ništa ne znaš – kako da te “prime” u mrežu?... Nauka postepeno **pretvara zanate u industriju!** U čemu je razlika? Zanat je pojedinačna “proizvodnja” za poznatog kupca! Npr. berberska radnja, frizeraj, automehaničarska radnja... Industrija je **masovna** proizvodnja namijenjena nepoznatom kupcu⁶. Nastanak industrije se vezuje za **parnu mašinu**, koja rađa **željeznicu** i **fabriku**. Znači, mašina i dimnjak su zamijenile glavne tehnologije agrarnog društva koje se proteže od 12.000 godina prije nove ere do neke 1600-1700. godine nove ere. Agrarno društvo ne nestaje, imamo ga i danas, samo više nije dominantno.

U fabrikama rade fabrički radnici!

Na poljima rade seljaci!

Šta misliš, da li na isti način razmišljaju seljak i fabrički radnik? Da li na isti način gledaju u nebo? Da li na isti način dolaze do hrane? Da li se na isti način oblače? Ko

---

⁶ Tržištu!

IDEJE I KARAKTER

ljetnji semestar 2019/20. god
I, II i III godina osnovnih studija UDG

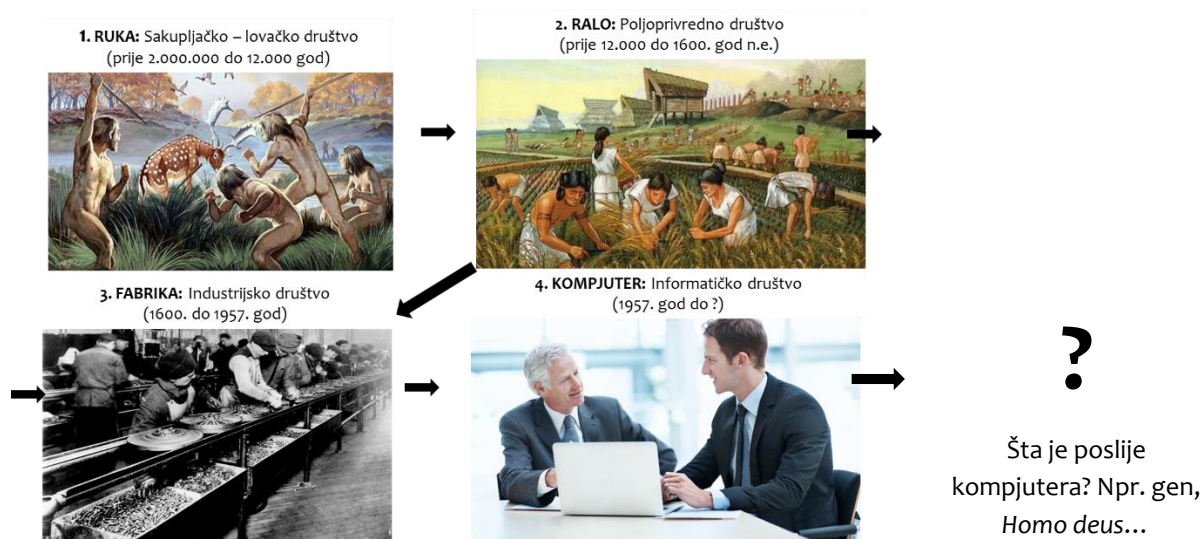
je od njih je boljeg zdravlja? Da li se selo, gdje žive i rade seljaci, razlikuje od brzo nastajućih industrijskih gradova? Da li čovjek na isti način shvata svijet oko sebe na selu ili u gradu?

Da li te odgovori na ova pitanja navode na misao da promjena glavne tehnologije dovodi do promjene karaktera društva – **a karakter društva je vrsta čovjeka koji u njemu dominira** (lovac, seljak, fabrički radnik...)?

Nagli rast stanovništva u 19. i 20. vijeku rađa nove probleme sa hranom. Da bi se mogla povećavati proizvodnja hrane, potrebno je da se intenzivira (ubrza) proizvodnja, tj. da se iskoriste svi djelovi planete Zemlje. Zato, da bi se ta proizvodnja povećala – potreba za **rušenjem nacionalnih granica** koje je “rodila” industrija je sve veća i urgentnija. Oživljava stara ideja globalizacije, ali sada u uslovima nove tehnologije – **kompjuter! Kao što je ralo zamijenilo luk i strijelu, parna mašina ralo, tako je i kompjuter zamijenio parnu mašinu i fabrički dimnjak.**

Kompjuter: informatičko društvo... Ti si dijete informatičkog društva! Informatičko društvo je Tvoje vrijeme! Vrijeme ne ide u rikverc... Ti ne možeš živjeti u vrijeme Tvog đeda i prađeda – koliko god da Ti on ili Tvoji roditelji hvale to vrijeme... To je bilo njihovo vrijeme – današnje vrijeme je Tvoje vrijeme! Da li je bolje ili lošije – to je neuporedivo! **Za svakog od nas, za Tebe, najbolje vrijeme je Tvoje vrijeme! Vrijeme u kome živiš!**

- d. Znači, vremenski voz putuje od luka i strijele, preko rala i pluga, preko parne mašine i dimnjaka do tvog iPhone-a koji držiš u rukama ili kompjutera u Tvom krilu!... **Ovaj misaoni lanac savladaj! Mnogo je važan! Mnogo je važan za Tvoju životnu filozofiju!** Sljedeći poster prikazuje taj lanac:

17. Bilo bi dobro da konsultuješ literaturu iz oblasti istorije civilizacija, istorije vremena, istorije ideja i razvoja... Na stolovima u biblioteci UDG-a biće 7-8 mojih predavanja iz Ekonomije i razvoja (ovogodišnja nijesu sistematizovana) koja mogu pomoći da probudite maštu! Mislim da ćete imati najveći problem **šta od onoga što ste vidjeli** iz vremenskog voza tokom vožnje duge 2.000.000 godina izabrati da obrađujete i prezentujete, znam da će **biti svade u grupi**: neko hoće da pripremite lov, neko kako je nastao novac, otkud vatra, kako nastaje poljoprivreda, zašto je muž posljednja pripitomljena “životinja”, zašto se danas vraća matrijarhat koji je vladao u doba nastanka poljoprivrede, Mesopotamija, Vavilom Sumeri... Grci... Bil Gejts – kako ste njega vidjeli iz voza... U svakom slučaju, sve

IDEJE I KARAKTER

ljetnji semestar 2019/20. god
I, II i III godina osnovnih studija UDG

što budete predstavljali – **mora biti u kontekstu voza, procesa, dinamike...** Ne može biti prezentacija koja prikazuje *Homo sapiens* **dok voz stoji... Vremenski voz ne stoji, ne zaustavlja se.** On samo prolazi kroz neke vremenske stanice... Misli logikom voza koji se **stalno kreće**, a Ti svojim umom (mozgom) gledaš kroz prozor tog stalnokrećućeg vremenskog voza...

18. Cilj je da stičete sklonost ka **procesnom razmišljanju; umreženom razmišljanju; brzom razmišljanju!**... Cilj je da mislite logikom svog vremena... I nikada ne zaboravite: cilj studija je da student nauči da misli i da te misli produktivno koristi!... I ne zaboravite: najbolji vid obrazovanja je **SAMOOBRAZOVANJE!**
19. Želio bih da Te UDG osposobi da **razmišljaš u pokretu!** Vježbajte! “Ideje i karakter” su velika Tvoja privilegija kao studenta UDG-a u odnosu na druge fakultete! Zato ovo **ozbiljno i odgovorno shvati i strasno uradi!!!!**

Prof. dr Veselin Vukotić

Idejni nosilac projekta “Ideje i karakter” i rektor UDG-a

*P. S. Nadam se da ćete kao akademski zrela osoba ovaj tekst pročitati više puta, te da će vas ovaj tekst pokrenuti da tražite dodatnu literaturu. Ulažite u svoje, ne samo znanje, već u svoje obrazovanje i još više u disciplinu svog svakodnevnog rada. Ovo se posebno odnosi na jedan, istina manji dio, muške studentske populacije – onaj dio koji je skoro i bez ambicija, nezainteresovan za život, koji je užasno razmažen i koji očekuje da o njemu uvijek neko brine... To su oni studenti koji su nezadovoljni sobom – postaju remetilački faktor ostalima!... Do skoro sam mislio da je kukavica imenica ženskog roda!... Izgleda da više nije – već je došlo do “**gramatičkog ekscesa**”... **Kukavica postaje imenica muškog roda!**... Istina, ovo postaje sve ozbiljniji društveni problem u širim razmjerama! Jedna od ozbiljnijih posljedica niskog nataliteta i shodno tome, “vladavina jedinaca”, vladavina razmaženih!⁷*

---

⁷ O posljedicama „razmaženog djeteta“ na društveni razvoj pročitaj u knjizi J. Ortege „Pobuna masa“. Ovu knjigu možete naći i u biblioteci UDG-a i u fotokopirnici Univerziteta, „IN Copy“!